

MTA - Pécs

Kérdőíre alapján kérték.

Az eredeti anyag az Akadémiai Kiadó
elbírálása 1979. dec-24

Kérdőív : Feldecsúti Kérdőív
a néprajzi anyagok szubkategorizálására (157 pontos)
1/1

Felsőseged, Somogy megye, Nagyatádi járás
magyar, r.katol.

- 1. Henézi J. Fseged, Kossuth u.55 /1895,r,k./
- 2. Szalai J.-Fseged, Kossuth u.31 /1903, zsidó
- 3. Bozsoki S., Fseged, József A. u./1927.r,k.
- 4. Öregek Napközi Otthona, Fseged /vegy.vall.
- 5. Mándó Pálné Baletinc Teréz, Tüskevár-Fseg.
/1908, rkt./

6. Törő Bodis J., Vörös H.u.lo/1907, ref./
Szapu Viola, Kaposvár, Léva köz l. IV/2.

1979. augusztus

1979. nov. dec. 5.

1979. okt.16., nov.26.

Szapu Viola

Nem

-

--

Nem

igen

Bog^{sz}-puszta, Bertalan-puszta, Lepled-pus^{sz}ta, -puszt^{sk}ő^l

Széchenyi u.nagy része +
Mária-telep/Alsósegedhez tart./
vettek is, építettek is.

Nem

igen

Pánovicsok, Vezdének, Vidákok, Benkovicsok, Balatincok, ...

magyar
r.kat.
módosak

kb. a lakosság 1/4-része \approx /?/

magyarok /+5 német, 1 tót, 2 horvát/
magyarok

96,3% kat. /+ 60 ref, 20 fő evang., 44 fő zsidó
r.kat + ref. /benőszült/, ill. pár zsidó

5 fő

Vidákok, Vezdén, Pékó, Balatinc, Kisiván

30.-40 kh.

A lakosság 50 %-a /kb./ közép- és kisparaszt/

10-20 /középparaszt/

igen

kb. a lakosság felét a zsellérek tették ki

ill. az 1-2 veldes

--

Fő utcán a módosabbak, az iparosok és kereskedők,; a "Nagyárkon" túl pedig a zsellérek

nem

cselédék

/más változatban "gyütt-mentek"=istóriások, igazi helyük nem volt, vándoroltak:pl. rongyszedők, tollszedők, bazáros, mutatványos, kőszőrös, kosár-áruló, stb. AK:3/

Felsőhegyen - kb. 10-12 család

nem

gabonafélék /főleg buza,/
 sertés, szarvas, ló, birka
 dtto
 gabonafélék, tengeri, lóhere, bur-
 gonya, - szarvas, sertés, baromfi
 főleg a művelés, /az állattartás
 csak a TSZ-ig jelentős /marha, disznó/
 jelentős a burgonya, tengeri, gabonafélék, - baromfi

dohány, gyümölcs

télen a férfiak - erdei munka
 nők - otthon szőttek
 igen

Fábián J.-sertés, ill. zsidó keresk./pl. Lich-
 terek Pestre, vagy más állatvásárra vitték /
 Horváth -terményk.- főleg Nkanizzára vitte
 gyümölcs, tojás-és baromfik.-ösv. Horváthne
 tejfeldolgozó+ "sajtgyáros"- Toblier K.

asztalos, ács, bognár, cipész, csiz-
 mada, kádár, kovács, lakatos, szijgyártó, szabó, kőműves, ács,

a helybeli /Szégyenyi/ uradalomba

3 bandában arattak a grófnak/kepések/:
1 bogáti résztől, 1 az iparosok, 1 bertalanpusztai banda
zsellérek / nincstelenek ill. az 1-2 holdasok/

kb. a lakosság 1/3-a, 1/4-e, de még a leggazdagabb
gyereke is elment télen erdőt irtani a grófnak /AK: 3/

főleg kevés aratóknak, de

répa

cséplés

nem, csak saját szükségletre
árokmetzés, /napszámbe/, napszámbe jártek
az alsósegesi gazdákhöz is

terményt ill. napszámér pénzt / néha csak egy kis bort,
vagy egy köcsög aludtejet/.

elvétve 1-1 ember /pl. Pandur Pisták Csákszegbe
köcsisnak/, de a többség helyben talált
munkát

--
 --
 --

Nem

A vasúthoz - partimunkásnak.

igen

fiatalok

dagabb parasztek Pestre a bészolgáltatás miatt 111.50-es évekbe a gaz-

Fiatalok: Kvár- Ipari Szerelmények Gyára, Natádra
 a Fonalgyárba, dohánybeváltóhoz, konzervgyárba, utfentar-
 tókhoz kb. a lakosság 1/4-e

/20-25 %/

veggesen

igen

a környező községekből is, de Zalából summások,
 + 1928-30-as években még Mezőkövesdről is voltak summások
Urszula + Alfrédnél jeltörvén a há. alatt

a felszabadulásig

képpálásra, de aratásra, cséplésre is.
 És répától a cséplésig gazdasági munkára".
 Nem

--

+lásd még a
 melléklet

falubeliek is: pl. ha a kanásznak több gyereke volt és nem
 kellett a kihajtáshoz /Anferok/, akkor az erősebb gyerek
 elment a nagyobb gazdához cselédnek. Ez volt a "szógagyerek"

Nem

Volt külön pásztorház

helybeli is

vidéki is:

szomszéd községekből, volt aki meg is honosodott/Pávelek/
 Bosnyákok/
 /bikagondozó pl. Ötvöskönyiből/. De jöttek a pusztákról is.

Legfontosabb végig a helybeli, évente 5 nagy vásár volt /lásd melléklet/

Natád, Böhönye, Kvár, Marcali
 és Vése -gyöngébb/, Környe- vegyes vásár, Marcali
 főleg Natád, ill. a városok:Kaposvár,
 Marcali

Helyben +
 Natád, Nagybjom, Böhönye

ill. a marhákat inkább levágták a Lichterek /hentesek/, egy részét kimérték, eladták.

a gabonát inkább a helybeli fölvásárlók szállították, ill.
 a Futura-cég megbízottja itt fölvásárolta- és vasuton szállították. A burgonyát főleg Nkanizsára vitték kocsival.

Natádra, később Böhönyére, de inkább a helybeli fölvásárlók, ill. idegenből jött fölvásárlók vették meg /lásd melléklet /

nem

-

lásd 93/ pont.

Főleg helyben adtak-vettek.
 gabonát nem vettek, termelték.

Natád, vagy helyben
 dtto

Helybeli kereskedőktől, boltban,
 vásáron/ Atád, Segesd/

Böhönye, Atád, Vése, de még
 Marcaliba is - szabók, cipészek, ill. helyben

igen, lásd melléklet

fazekasok: Zala, Vas, üveges, drótos: tótok/Felvidék/, rongyos: cigányok Kanizsa környékéről.

tyukász: lásd melléklet., állatkereskedők: kanizsai Frankok.

lásd melléklet

AK:2 - Az első vh. óta,

AK:1 - amióta emlékszi, k, mindig.

Inkére/Jézus-

szive bucsura-azelőtt gyalog/, Kutasra a "szivás csapáson", Anna-napi bucs.-Andocsra, Vislicére/Jugoszl./, Bucsuszentlászlóra, Vasvárra, Csatkára /Szlovákia/.

Csoportosan, processzióval, vitték a zászlót, keresztet, Nemcsak idősek, fiatalok is voltak, de nem az egész család.

Nem, mindig külön mentek.

Andocs, Inke, Kutas, Bucsuszentlászló, Vislice

Vislíce-Jugoszlávia,Csatka-Csehszlovákia

szlovákokkal, "ju gókkal",horvátokkal

Fels"osegesden is 5 bucsu van, ide pl. a reformátusok is eljönnek, de csak nézelődni.

Igen -de már busszal

Bucsuszentlászló,Inkevár,Nkanizsa,Pannonhalma,Esztergom,Sopron,Kőszeg /minden évben elmennek valami nagyobb bjáróhelyre-szervezett akció.Összekötik a bucsujárást az ország megismerésével,"hogyan legyen kulturális alapja is" /AK:5/

+ Szetnt Lászlókor a Hegyközségnek-jégverés volt, amelyik a hegyet csak kicsit érintette, a falut annál jobban/jún.27./, ill. "Jézus Szive Vasárnap"; - hogy a falu megaszta a háborút,"itt nem bombáztak." a "Szt.László"-it igen,ugyanis 1957-ben ismét volt egy nagy jégverés, akkor ujjáéledt. Jún.27.-t követő vasárnap kint a hegyben a haranglábnál van mise.

Testvérek, de még unokatestvérek is. Komák,szülők,gyerekek.

Ma is sokan, főseg a környékből, de azelőtt még Zalából is. Dédről, Böhönyéről, Szobróól,Natádról, Berzencéről,Azelőtt gyalog jöttek Kiskomárból,Balambokról, Nagyradáról,Kiskanizsáról,Nagybajomból,Inkéről, Kutasról,...

Nem

+A II.vh.-ig aug.2.- Porcinkula, - elégték a cséplőgépek. Azenap senki nem csépett a faluben.

A fiatalok főleg bucsukor találkoztak, szüretkor-sógorok, komák ott voltak, gabonarakás: nagy ünnep és nagy munka is volt. De találkoztak a vásárokon is. A lakodalom szintén jó alkalom volt az ismerkedésre.

Főleg a pusztákra - nagyobb legények.
Alsósegedre is elmentek.

dtteo

nem

nem

Főleg a pusztákra, de csak oda, ahol kotyoltak, kotyolni-pusztákra.

gyerekek, nagyobb legények, kotyolni felnőttek is.

Esetleg a környékbeli pusztákról- kisgyerekek

Nem

Tapsony, Natád,
Szenta, Kutas, Nagykorpad, Mesztegnyő

Mesztegnyő, Nagybjom, Kutas, Gadány, Inke, Atád, Nkorpad,
Böhönye, Tapsony, Bodvica, Lábod, Bolhás, Szenta, Sszob,

Natád, Böhönye az élen, Vése, Inke, Nbjom, Sshob, Ötvöskónyi,
de Kvár, Csököly, Marcali is feltűnik /+ előzők /

Natád, Vése, Sszob, Marcali, Kvár, de Bpest, Győr, Siófok, stb.

ritka a vegyes ház., de nem volt olyan
jelentős, mint Asegesd esetében
általában magyarok

a legjelentősebb a vagyoni helyzet !!!

nem jelentős, ha iparos, az nem rossz

"Mária-teleprű nemigen hozott be
a faluba /zsellérek/. Ha igen, akkor azt mondta a gazda-
paraszt a fiának-még ma is mondják- hogy fogja be a száját
a menyecske, hiszen a "hegybü hozta be a Imre", aztán ha nem
hozta vóna, még most is ott lakott vóna". /AK:3/
Felsősegesd kat. község, a házasság mindenekelőtt gazdasá-

gi alapokon nyugódott, nemzetiségi ill. vall. okok nem ját-
szottak szerepet.

A segesdiek más községet nem ismertek el maguk fölött; /AK:3/

lásd 131/

--

A viseletben enagy különbségek a szomszéd falvakéhoz viszonyítva nem voltak, a konty az onban más volt, mind a reformátusoké. /lásd 138./

A segesdiek jobban kitartottak a viselet "mellett". "Odébb a gazdag-paraszt a lányát már tanította, az hamarabb elhagyta."

FS

Építészet

"Az építkezésben kicsit maradiabbak voltak, mint a környékbeliek. Pl. én amikor ezt a szélesportás házat építettem, addig itt ilyen nem volt /pedig 1960-ban volt ez/.

Mikor emennek erre misére, beszónak: "Na, kastél?"

Mondom- Nekem ehhez van kedvem. Azota már csinátok ilyet.

Más községekben az építkezés magasabb szintű volt, itt maradiak voltak ebben. Régebben, ha új házat is építettek, mindig a hagyományos formát.

Akinek fordított háza volt, 2 szoba az utcafrontra:

"Hu, ennek fordított háza van!" vagy "Ablakot tettek ám be, má ne jő neki a régi!"

Lenézően nyilatkoztak róla. " /AK:38

Szokás, erkölcs, viselet

A berzenceiáknél nagyobb szertartása volt a lakodalomnak, az étel-beköszöntéseknek, mind itt.

A legtöbb szokásbeli eltérés a vallásbeli különbségeken alapult / Alsósegesd - rf., Fsegesd r.kat.község. Lásd részletesen Alsósegesdnél.

"Az alsósegesdiek gazdagabbak vótak, szebben jártok. De még a házok! Ott olyan szépek voltak, de itt nem vó ám. Gyerekük se vót, jómóduak voltak.

Ott egy krumpliájónak ebédre törött borsót adtak, babot, akkor csak utánna gyütt a hus, pörkölt. A lakodalom is három napig tartott, a halottat meg beviszik a templomba. Nagypénteken nem akar senki elsőnek tüzet gyujtani, szokásuk volt májusfát állítani, itt soha.

Az alsósegesdiek lenézték a szegény embert, a katolikus rész is szegény volt ott. Itt a katolikusok annyira nem nézték le egymást, mer sok vót a gyerek, sokfelé ment a bízok, sokan eszegényedtek. Ott ha vót egy gyerek, a másikonál is, akkor összeházasodtak, 1 ház már üresen maradt. Akkor aztán gyütttek a "jugók", efoglaták a házokot.

Az alsósegesdiek reformátusok vótak, szóba se átok velünk, mink meg azokkal" /AK: 5/

138/

" A mi községünk lányai sokkal erkölcsösebbek voltak. Ez onnan van, hogy ferencesek voltak itt és a hittan-tanítás magasabb szintű volt, mint más községekben. Egyházközségi iskola volt itt, még olyan óra is volt, hogy "hittanelemzés". A ferencesek nagyon lelkükbe vésték a bűn fogalmát".

A megesegett lány itt rettentően megvetették, soha se felejtették el neki, még ma se. De ma azért má azt mondják, hogy a gyerekek nem lett előbb, csak a házasság késett.* /AK:3/

"Itt a pliszirszoknyás viselet ment, más községekben már vegyesen jártok a lányok, szűk szoknyában, ondolált fejűek voltak. Kormirozottak-nak hívták őket." /AK:3/

A konty az más volt, mint a ref.-é. /ref.konty-lásd Alsósegesd/. Kendőből "nyulvülesre kötött" konty volt, papírmerevítésű, nem volt rajta pántlika. A hajukat a konty alatt karikába föltettek, arra húzták rá a képlit.

Vallás, a nyagi helyzet

A reformátusok és a katolikusok "előbb " sokkal jobban gyűlöltek egymást, most már annyira nem. Az ellentétek mindig a házasságnál voltak, hogy melyik templomban esküdjenek, milyen vallásu legyen a gyerek. Áttérnie nem kellett, csak a születendő gyerek nemre való tekintet nélkül katolikus kell hogy legyen, ha az egyik fél katolikus. Ebből adódott a vita.

A másik meg, hogy a reformátusok gazdagabbak vótak, nagyobb állattartók, kevesebben is voltak, a birtok nem darabolódott. Küztünk sok volt a szegény, önekik voltak innét cselédek is, meg munkásaik, aztán az /Asegesd/ adta a nagyot." /AK:3/

Egymást még az öregebbek most is kálomista - pápistának szóllítják.

A bucsukban a viseletről ismerték meg az idegeneket. "nagyobb kontyuk vót,", "szőknyájuk nem vót olyan rakott, vagy bő, mind itt", berzeneciek röpikések voltak. /AK: 4/

Dolgosabbak voltak, mint az asecesdiek, itt kevés volt a föld, nagy a szegénység, meg kellett dolgozniok minden falet kenyérér. Az alsósecesdiek viszont gazdagabbak, voltak, szolgatartók.

Secesd-bucsujáró hely, vásárok, nagy temploma van /müemlék/, ferences kolostor, 1910-ből nagy iskola, kastély, hatalmas erdőterülete volt, munkalehetőségek a szomszéd uradalomban biztosítva, volt malom, gazdag zsidók lakták-itt a "bölcsőtől a koporsóig,", ruházati cikkek, épületfa, stb. minden helyben lehetett beszerezni, nem voltak a piacozásra ill. a vasározásra ráutalva.

lásd részletesen Alsósecesd -kérdőív

"valagesdiak"

Kutas, Szabás- gazdagabb, kaszáló-gpek, gereblyező - gépeik is voltak, Építkezésben a kutesiak haladobbak voltak, több volta ott a kulák. Kutas-Bühönye- hamarébb kivetköztek a viseletből, a berzeneciek viseletükben, szokásaikban is mások voltak, alsósegesdiek jómóduak voltak, de megszól- ták őket az "egykézés " miatt.

Alsósegesd- fősvények, minden pénzt csak az újabb föld- területek szerzésére fordították, büszkék és föl- vá- góak voltak, bühönyeiekben nem bíztak meg, "székkakas"-po- litikát folytat- tak.

Kutason "gyönyörű szép házak" voltak, a szomszéd községek elengedték a fiatalabbakat városra tanulni, itt nem, Kutas, Beleg, Ökényi, Gadány, Szenyér-nagy állattartók voltak, adádiak, bühönyeiek - haladóbbak-szükszoknyások.

Ha a különbségeket el is ismerték, nem tekintették az egyes falvakat követendő mintának, ők megeléged- tek avval /szokás, hagyomány, viselet, építkezés, / ami volt.

lásd 138/, 146/

Natád, Kutas, Böhönye, Beleg, Ötvöskőnyi

Kutas - jobb , Alsósegeden is szép házak voltak,
jobban is gazdálkodtak, de ezt az "egykézéssel"
magyarították.

Kutas, Böhönye, Nagyatád - fogékony az új viselet-
darabokra, Berzence /horv./, Szulok /svábok/ -
konzervatívak. A kónyiak, véseiek, somogyszobiak,
alsósegediek konty-viseletét szépnek tartották.

kivetkőzött, felvetéte a segedi viseletet

A reformátusok úgy egykeztek, hogy a végén majdnem "kivezették" a fajuk/AK:1/

Még azt is megbeszítették az asegesi ref., hogy ha csak egy gyerek lesz, megmarad a föld. Az megmaradt, de vót is ám annyi üres udvar, hogy csak a horv. menekültekkel telt be. /AK:3/

megszólták, kigunyoltak, ki isközsítették, de nagyon kevesen tértek el a kialakult "szokásrendtől".

Mondogatták: "Mé nem jó úgy, ahogy azt mi szoktuk meg"?
 "Má nem jó neki a régi",

"Beiratták a lány polgári iskolába Nagya-éére. Marcaliba.

A nagymama a világér nem engedte, hogy a bő szoknyát és a kontyot a lány elhagyja. Elsős polgárista vót, a nagymama azt mondta: "Be lehet ám a kis haját fonni kontyra már!" Ugy is hívták: a többi társai: "a kontyos". A lány sokat sírdogált, kijárt egy osztályt, kettőt, ki kellett venni az iskolából, mert anagymama azt mondta, hogy ha levágatja a haját és elhagyja a bőszoknyát, nem iratja rájuk sem a házat, sem a földet" /AK:3/

"Ha ujszerüt akart valaki, akkor azt mondták:

"Nahát, ez már gazdagodási mániában szenved, gazdagodni akar". Pl. a kántornak szebb lovai vótak, irigyelték. Nem is kísérték többé le a kórusból, meg a templomból. /AK:3/

"Ha valamelyik paraszt lánya szük szoknyában kezdett járni "Hü, ez fölívág". Kiközösítették, dühöngtek rá, nem is nagyon tárgyaltak vele". Sokáig megvult a bőszoknya. /Aⁿ:3/

47 %

I.vh.-ig 58 %

2 vh.közt 54 %

1950-ig - 58 % /9% Aseg.kat

1978-ig- 45-50% -al

/ A 2 vh.között, ill. 1951-ig Fsegedi kat. és Aseg.kat. egymás közt kötött ház. aránya: : 9%

inkább a Fsegedi zsellérek és a pusztákon levő cselédek közt volt gyakori a házasság
nincstelenek, közös munka- ismerkedési lehetőség

154/ + Vált egy dinasztia - Kisiván, Vidák, Vezdén- a nagyobbak, ezek nem engedték, hogy valaki fölörjön. /AK:3/

- 88/ "Szógájuk" inkább csak a nagyobb parasztoknak voltak: Kisiván, Vezdén. Még ma is van olyan, hogy egy nagyobb gazdát úgy hívnak, hogy "Szóga Lajosék" - volt szolgájuk. /AK:3/
Vidékről inkább az alsósegesdiek hoztak / pl. Kisbódás Zalából is/.
- 94/ Háztartási cselédnek nem nagyon mentek el, nagy szégyennek tartották. Ide hoztak ugyan pl. Zalából- főleg a zsidók. Ezeknek a lányoknak nagy része itt maradt, férjhez is ment, vagy ahogy Segesden mondták "Megesett lányok lettek". A falu legényei vadásztak rájuk./AK:3/
- 92/ Felsősegesd Mária-kegyhely és bucsujáró hely volt. Minden bucsu után tartottak vásárt is.
Felsősegesden 5 nagy vásár volt, az első márc. 30-án, jul.2, aug.15, szept. 8., az ötödik a katalini vásár- a tél előtt. Ez jól jött főleg a szabóknak, suszteroknak, csizmadiáknak /tél előtt/, nagy ló- és tehénvásár, nagy kirakodo-vásár volt.
A kápolna környékén tartották ezeket a vásárokat.
A nagy állattartó falvak, mint: Kutas, Beleg, Ötvöskőnyi- mind Felsősegesdre hajtottak fel, mert nem volt vásártartási joguk. Ide hajtották még a nagy ló tartó és csikó-nevelő gadányiak és Szenyériek is.
- 94/ Felsősegesden a piacozás nem volt nagy jelentőségű, inkább mindenki megtermelte a saját szükségletére elegendőt.
Zöldség, gyümölcs esetében : volt aki külön foglalkozott gyümölcs-főlvásárlással, pl. vettek "hulló-almát", és eladták Kaposvárra az "ecetgyárosnak"/AK:3/
Baromfi, tojás, tej: lásd 101, 102/ kérdés pont.
- 99/ Főleg a bucsu előtt 2-3 nappal megjelentek az üvegesek, drótosok, gyócsos, paprikás. A fazekasok Zalából és Vashól főleg cséplés után. A drótosokat "istóriásoknak" hívják. Felvidéki tótok voltak: Természből, Árvából. Kibálták: /"Hegyezdki, likaszd ki, sose fizesd ki!", -munkákat csináltak/: Hej, droten, fóten!
Köszörüs csinálta az ernyőket is. /AK:3/
Természetben fizettek.
- 101/ Baromfival, tojással az öreg Swarc foglalkozott. Tojást egy vidéki /?/ vásárolta föl, ill. egy böhöneyei asszony:
dallamosan énekelte: "Van-e tojás eladó, asszonyok!"
- 102/ A tejet egy Toblier nevű, ausztriából származó ember gyűjtötte be, földolgozta az egész falu tejét. Sajtgyáros volt, aranyérmét is nyert. Volt egy alkalmazotta, aki piacra hordta az áruját: Atádra, Kaposvárra, de még Pestre is.
Voltak helybeli burgonya-begyűjtők is, akik az árut elszállították Pestre, ill. kaposvári kereskedők jártak ki Fsegesdre.

Alsóseged, Somogy m., Natádi járás

magyar, a törzslakosság református

A zárójelben fel-
tüntetett szám a
szöveg után az
adatközlő sor-
száma.

1. TörőBódis J.-Aseged, Vörös H.u.10./1907, ref/
2. Bojtor J.-Aseged, VH u.32, /1924, ref./
3. Henézi J.-Fseged, Kossuth u.55/1895, r.kat./
4. Szalai J.-Fseged, Kossuth u.31/? /1903, zsidó
5. Bozsoki S., Fseged József A.u./1927, kántor, F.K./
6. Öregek Napközi Otthona Felsőseged /vegy.vall/
7. Ambrus F., Aseged, Vörös H.u.59./1914, ref./

Szapu Viola, Kaposvár, Léva köz 1. IV/2.

1979. augusztus.

1979. nov. 29.

1979. okt. 16, nov. 26.

Szapu Viola

- 1. Dráván túlról / Horvátországi / -5-6 család
- 2. Mária-telepre kb. 30-40 család/folyamatosan
- 1/ 1944
- 2/ 1922

1/ Az államhatalom távozásra kényszerítette őket, először Barcsra, majd Alsósegedre
 2/ Nagyatádi földreform /grófi birtokból kiosztott terület

- 1/ Dráván túlról/ ill. Barcsról/
- 2/ Alsósegedi Szőlőhegyből

magyarok
 katolikusok

- 1/ középparasztok voltak kint
- 2/ nincstelenek, zsellérek

Nem

1/ szétszórta /beköltöztek az elhalt ref.családok házaiba -árendába. A ref.földjeit felesben művelték, a házakat megvették.
 2/ a község egy részébe

2/ A falu szélén,

a Felsősegedhez közeleső részbe.

Mária-telep
 1/benőszültek a gazdagabb ref. családokhoz

2/ igen

1/ a bevándorlás után

2/ a fszabadulás után

Csak közigazgatásilag tartoztak Asegedhez, vallásuknál és szokásaiknál fogva Fsegediekhez tartoztak.

Mint Felsősegeden, ill. beolvadtak

igen

Főleg Alsóbogát pusztáról, Bertalanból /pusztaiak/

Nagyetád, Kaposvár,...

Nem

1914 körül egypáron /kevesen/

Középparaszt gyereke-
hatóságok elöl, nicstelen - szerencsét próbálni

4-5 fő

visszajöttek

--

--

-

Kevés

1-2 család

igen /Ausztrália, Svédország/

Ambrus Sóla, Diseri, -Kisbódis-
Törő, Bojtor, Bódis,

magy.

ref.

kulákok, középparasztok

ill. törzskatolikusok:Herbaiak,Balatincok,Milkovicsok-középp.

15-20 % a törzsökös cs., a többi vagy betelepült,
vagy benősült

magyarok

magyarok / 5-6 cigány család

reformátusok /73 %/ + kat. /25,5 %/

ref. /20-30 %/ + kat. /70/80%/

6-8 fő

Diseri, Ambrus, Kisbódis, Balatinc, Vukics,

25-30 kh. - 50 kh.-ig

a lakosság 50-60%-a

10- 20/25 h-ig.

a mária-telepi kat.
lakosság főleg

kulák - kb.10% , középparaszt - kb.50-60 %

a többi kisparaszt ill. zsellér

1/ 5-10 holdasok, béreltek földet, bedolgoztak a ref.-hoz

2/ nincstelenek, zsellérek

+ megnőtt a nincstelenek, 1-2 holdasok száma,
A horvátországiak jelentős munkaerőt képviseltek, üresen maradt házakba beköltöztek
lásd +

jelentős mértékben megnőtt a kat. lakosság szám, nemzetiségi változás nem történt, az újonnan érkezettek napszámba jártak, szolgának a gazd.ref.-hoz, ill. az uradalomba kepeseknek.

Egy különálló telep - Mária-t. jött létre, vallásilag erősen megbontotta a törzslakosság viszonylag egységes képét. /++ +/

A falu belső magjában nem történt változás, ill. munkaerő szempontjából- olcsó munkaerőhöz jutottak.

Csak a munkavégzésben történt változás /lásd 54/pont.

+++ 1933-ban a lakosság 60-65 %-a már katolikus

A változásokat lásd 53.pont

A Mária-telep -zsellérkakosságától
eltekintve a falun belül nem különültek el.

Nem

Az 53., 54. pontban bejelölteken túl csak
a település szempontjából / új telep nyílt/.

"Jött-mentek" az itt hu-
zamosabb ideig meg nem
települtek voltak, 1945-ben Jugoszláviából jött/Bácskából/
5-6 németajku/sváb/ család, 1-1 nagygazdához beköltöztek,
ott "SZóga"-ként dolgoztak, de 1-2 év után többen is vissza-
költöztek Németországba.

Alsóhegyen kb. 30-40 család

Belegieknek, nagykorpédiaknak, szabácsiaknak, kutesiak-
nak, somogyszobiaknak. /Az utóbbiaknak még ma is./

fm: gabona, /buza, árpa, rozs, kukor.
áll.: ló, szarvasm., diszno

Dtto

buza, burgonya, rozs, teng., takarmány
növ., ló, csikó, svájci tenyészarha,
sertés /göbés/, gyümölcs/alma, szil-
va, dió

burgonya, buza, tengeri, árpa, rozs, szarha, disznó, ló, baromfi,

dohány- főleg a felszabadulás után /azelőtt az uradalom/

a községnek saját erdeje volt, de a mária-tele-
pi szegények a grófnak kitermelték a fát, kap-
tak tüzfát érte.

Igen

Pollák M., Kisbódis /ló, csikó/
Sémóci Ist.,

dohány: Görge J., Györfi, Tóth, Zarka

szabó, kőműves, ács, cipész, kovács,
pék, bognár, -községet látta el

Főleg a Mária-telep-i
résztől a helybeli /Széchenyi/ uradalomba

Bejártak, a falut nem hagyták el /kb.15%/
Bertalanai képeéseket űk tették ki /20-30-an/
a katolikus zsellérek

kb.10-15 %

Igen

-Nem

répába

igen

Nem

árokmetzés

az első aratástól az őszi árpáig ^{terményt és pénzt} minden munkára

szemet, szalmát, polyvát
nem

Nem

partimunkásként a vasúthoz, ide gazolni, talpcsere, pályamunkás
/nehezen lehetett bejutni ide/

inkább az 50-es években

fiatalabbja, ill. sokgyere-
kes családokból

Pest-"Ipari Szerelvények Gyára", Cukorgyár-Kvár, Natád-Böhönye-
Fonalgyárban, Natád-Éonzerveggy., Kozma, Kutas-Áll. Gazd., ...
15% -20%

Inkább helyben nősülnek, de idegenből is.

Igen

Udvarhely, Berzence, Háromfa, de Zalából is summások,
ill. 30-as években summások Mezőkövesdről is.

"Dunántúl legjobb munkásai jártak ide".

felszabadulásig

répamunkától a cséplésig minden munkára /szőlőmunka nem volt jelentős/

Nem

Nem volt nemzetiségi falu

Falubeli katolikusokból, ill. Zalából, ill. Jugoszl.-ból/svábok/, és akik hajtottak ide /pl. Kisbódis 25-30 csikóval kereskedett, ill. cseédet hozott. Voltak árvegyérek, és kicsit utódottak/

Nem

Külön pásztorház volt.

helybelit is

pl. bikagondozót-Ötvöskönyiből, a pusztákról, a környekbeli falvakból, de Marcaliból is.

Nagyatád, Böhönye, Segesd, Kvár,
 Marcali
 dtto+Környe, Vése, Nbajom/gyöngébb/
 Kaposmérő, Fsegésd/ 5vásár is volt/.

ma -inkább járási székhelyen
 FSegesd, Atád, Böhönye

Burgonyát Nkanizsára, ill.helybeli fölvasárlók voltak a mez.
 terményekre /buzára/

Főleg Atádra

Nem

inkább maguk neveltek, ill.g egymás között
 adtak-vettek, + Böhönye-Atád, Marcali/16/
 gabonát nem vettek, termelték

dtto 92pont, álllfőleg Atádon

Atád

Helyben, ill. Atádon

"em nagyon vásároztak, ill. Atád

2. 3. 4. 5. 6. -----
 +ronggós, tollas,
 paprikás /?-ne tudják honnét/
 kőszörűs-esernyős /feleségével/
 2,4- tótok Trencsénből, Arvából, fazekas-Zala, Vas /Lövő/,
 3,5,6- cigányok Kanizsa környékéről, bosnyákok: olló, Bicska, borot-

tyukész-kiskorpádi, áll.ker.: kanizsai Frankok,

Tej: Feegesdről Tobler sajtgyáros kihely. részlege,

tojásszedő: Feldmayerné, Gabona: Horváth Dorena /Fs/, Weiler zsid. /FS/

Zsidók a 900-as /főleg 1920-30-as évektől/ 1-2 faluból /AK:1/

Az I.vh. óta /AK:4/, Amióta csak emlékszik /AK:5/

A felsősegesi bucsukba /5 bucsu/

Családonként

-

Mindig a Feelősegesdiekkel tartottak, mindenhová

A község kat. lakossága Fsegesdiekhez tartozónak vallotta magát, a lakosság zöme~~t~~ pedig kat református volt.

lásd Fsegesdiek

Nem

--

15.

főleg bucsu az ismerkedési lehetőség,
a vásárok dtto, /a ref.lakosság csak nézelődni megy a
bucsuba/

Nem

Felsősegedről és a pusztákról - gyerekek

/Nem

Az adatközlők véleménye ellentmondásos, így az anyakönyvi kivonatokat vettem alapul /Házassági anyakönyvek/-Somogyi Levéltár/

AS- ref. Böhönye, Beleg, Ötvöskónyi, Nagykorpad, Kutas, Bolhás

AS-kat.-Sszob, Vése, Böhönye, Hetes, Déd, Fsegesd

AS-ref.: Kisbajom, Könyi, Szabás, Kutas /főleg/+ Bolhás, Natád, Inke, Lávod, Böhönye, Nkorpad, Csurgó/1-2 esetben

AS-kat.: Natád, Kutas, Sszob, Fsegesd

AS-ref.: Ötvöskónyi, Bolhás, Böhönye, Inke, Sszob, Mike, Csököly, Szentá

AS-kat.: Fsegesd+puszták, Böhönye, Sszob, Vése, Inke, Natád, Tapsony, Sze-nyér, N-Kisbajom,...

AS-ref.: Inke, Vése, Kutas, Böhönye, Natád, Sszob, Kiskorpad, Nabajom, Bolhás /de Csurgó, Marcali, Kvár, Lávod, Berzence, is/.

AS-kat.: - Felsősegesd, Mesztegnyő, Inke, Berzence, Böhönye, Könyi, Sszob, Nagyatád

Döntő, a felsz. előtt nem vehetett el más vallásut, nagyon ritka a vegyes házasság/1-2/ Csak magyarok laktak itt.

Vagyon a vagyonnal házasodott, mégha a ref. lakosság esetében -unokatestvérről volt is szó a mesterembert becsülték, a cselédet lenézték

Mária-telep és Alsósegesd/ill. az ide tartozó puszták/ és Alsósegesd - nem házasodott össze- főleg vallási alapon/ kat. - ref./, de vagyoni alapja is volt /kat.--szellér/

kevés gyerek, egykezés következtében fokozatosan csökken a ref. lakosság száma, kihalnak családok. Kevés a fiatal.

Mária-telepi rész Felsősegedhez tartozónak vall.magát

Ötvöskónyi, Somogyszob, Vése /lásd részletesen a melléklet/

főleg a konty és a viselet alapján, de házasodtak is ezekkel a falvakkal, + nyelv, vallás -szokás is.

Kónyi,Szob,Vése-konty, a viselet-hasonló volt a szomszéd falvakéval,/lásd részletesen melléklet/

lásd Melléklet

-18

46.

males' list

lásd melléklet

nem nagyon ismertek el senkit se maguk fölött, de azt elismerik, hogy: pl. Böhönyén, Kutason haladóbbak voltak, szűkszoknyát hamarébb hordták, Kutason gazdagabbak voltak, -szép házuk és vaskerítéseik is voltak, 1-2 kulák több gabonát termelt, nagy állattartó faluk voltak: Kutas, Beleg, Ötvöskönyi, Gadány, Szenéyer, és Felsőseged bucsuiról és vásáraitól is elismeréssel beszéltek.

Kutas- jó gabona, nagy állattartók:
Kutas, Beleg, Ötvöskónyi, Gadány, Szenyér, Somogyszob-
szintén kiállításra vitte a svájci szmarháit,

lásd előbb

Felsősegésd - tovább megtartotta a viseletet,
mint Asegésd, Berzenceiek- még most is,
Uj viselet: Böhönye-Kutas/ szűk szoknya, ondolált fej.

Felvette az segési viseletet

Elitelték, hiszen akkor osztódott a föld, kisebb lett a vagyon. Ez pedig lényeges volt. "Márpedig cöveket nem verek a földembe" /AK:5/ Ha sok a gyerek, nagyon kicsüfolták, "jó malacsgöbe, házinyúl" lett volna belőle-mondták. A sokgyerekesek szégyenlették is, de nem vetették el, mint a ref

Nem nagyon tértek el a szokástól, de ha véletlenül igen, akkor nagyon megszólták, kipletykálták. Szigorúak voltak a szabályok, és mindenki tartotta magát a szabályokhoz/íratlan/.

Ha valamelyik parasztlány szűk szoknyában kezdett járni, megszólták: "Hű, ez fővágós!", eléggé ki is közösítették /AK:5/ Vagy ha ph.megkérette egy Natádi suszter, akkor szűk szoknyát kezdett hordani. A többiek dühöngtek, és ha visszajött, akkor nem is nagyon tárgyaltak vele. Nem szerették az ondolált fejűket, "Kormírozottnak" hívták /AK:5/

12

138/

A vizsgált község a hozzá nem hasonlóktól különbözött:

Viselet: a "börzönceiek" - télen is, nyáron is röpi-
két hordtak. Alul szűkült a blúzuk, nem vót
a szoknyábo bekötte /2/

Sokszoknyások, a röpi-kés blúzuknak fodros-
csipkés ujja van. /8/

a "kanizsaiak" egészen lent hordta a szoknya-
kötést, rövid, bokros szoknyájuk volt.

a "vőseiek"- mikor kérdeztem, hogy mennyi szok-
nya van rajta, azt mondta, hogy csak "7 réttü".
Mert 8-réttü szoknyáik voltak. /7/

"A környéken a bőruhák jóformán mind hasonlóak voltak, csak
az egy börzönceieké nem.

Az Alsóseged-i viselet: Az Asegediek hamarébb elhagyták,
mint a Fsegediek. A ruhájuk hasonló volt, de a kontyuk nem.
Asegeden: 3-5 alsószoknyát is fölvettek /péntől/, ez vászon-
ból vótPliszírozott, rakott szoknya. /Az alsószoknya 7-8 sze-
les volt/. A szoknya földt szödött, huzott kötény. Az ingük
fehér, bokrosujju vagy főtolos ujjú. Ujjait be szokták varrni
a pruszlikba. Az ing fölött vagy mellény /himzett/, vagy for-
gatós kendő /selemkendő/.

Ha a kislány már akkora vót, hogy mög tudta kötényi dörökán az
alsószoknyát, akkor már félszoknyát kapott.

Asegeden a bőruhát jobban 1945 után hagyták el, nem kaptak
olyan kazsmérszoknyát, szövetszoknyát, semmit se. A kontyot
már a 14-es háboru után elhagyták. /2/

Konty

A svábokat meg lehetett ismerni, pl. Mikéröl. Fodros, sok szok-
nya vót rajtuk, , hosszú kontyuk vót, kilátszott a kendő alú
a fekete konty vége.

Vésén meg csipkés kontyok voltak. /8/

A katolikusokná a konty - keménypapír volt karikábo, alul be
vót tekerve, arra vót selemkendő kötve ilyen nyúlfülessen.
Aztán a hajukat így karikábo főtették, akkor arra húzták rája
azt a káplít. Azoknak tiszta fekete vót, nem vót pántlikájuk.

Porrogszentkirály, Csurgó - arra meg olyan táblás kontyok vótak.

A korpádiaké má szöbb konty vót, mind a segedieké.

A szennaaké- azoké vót ám a szép konty! /2/

Az alsóseged-i konty:

Hatbokros konty volt. Az ujmenyecske 40-50 -éves koráig pánt-
likás kontyot hordott, aztán csak simán fehér füzövel, pánt-
lika nélkül. A konty tartozékai: Kontykápli, fejszorító/feke-
te/, füző /fehér/, pántlikák /virágos, boltban vették Atádon
vagy Csurgón/. Ha valaki gyászolt, akkor le vót véve a szalag,
a pántlika és fekete fejkendőt kötött.

A fejszorítót most arra használják, hogy az id. halott állát
avval kötik föl. /2/

138/

A hozzá hasonló viseletű község lakóinak eltérések:

Viselet:

A környék bűruhái nagyon hasonlóak voltak, de

- lefelé jobban a kasmírt meg a szövetet hordták :
Somogyszob, Csurgó, Bolhás, Nagymarton, Porrog.
- főleg - Galambok felé - meg jobban a bársonyszoknyát:
Komárváros, Kiskorpád, Nagyrada, Sármellék.

A zalaiak meg má nem tudtak szőnyi, mint a somogyiak. Azoknak nem vót annyi letett ruhájuk. /2/

Konty

A könyiaké is olyan volt, mind a segesdieké, a somogyszobiaké is. Olyan volt a véseieké is. Csak a Szob kontyviselete abba e különbözött, hogy ott nem hatbokros, hanem négybokros vót. /2/

Vallás - Bucsú

A reformátusok és a katolikusok régen nagyon gyűlöltek egymást. A "kálomisták"- "pápiszták" között nagy harcok voltak, sőt gyűjtőutam alatt is parázs vita kerekedett az Öreges Napközi Otthonában, ahol képviselve volt mind a két felekezet. A vegyes házasság még a század elején is szinte elképzelhetetlen volt. Az ellentéteket a papok is szították.

Míg Felsősegesd nagy bucsujáráhely volt, "Mária-kegyhely és bucsujáráhely" volt, / 5 b ucsu is volt egy évben/, a bucsuk után pedig nagy vásárok voltak, egyházközségi iskola volt, ferencesek voltak, akik a szigorú erkölcsöt belenevelték a fiatalokba, szép temploma, ferences kolostora volt, nagy iskolája /1910/, kastélya, addig Alsósegesd ugyan átjárt a bucsuba, de csak nézelődni, és a vallásbeli különbségek kihatottak szokásanyagukra is.

A berzenzeieket kigunyolták, mert akkora volt a szaporodás, mint a "nyulak", és olyan vallásosak voltak, hogy ha jöttek a bucsuba, föl nem ültek a szekérre, csak mezítláb jöttek, mert akkor nem nyertek teljes bucsut /mezítlábos bucsujárás/.

Szokásanyag:

A reformátusok Nagypénteken tüzet se raktak. addig, míg nem füstölt valakinek a kéménye. /5/

A berzenzeiek a lakodalomnál nagyobb szertartásokat csináltak /5/

A reformátusoknál az volt a szokás, hogy a halál meg a temetés valami nagyobb dolog volt. Pl. a temetés időpontját illetően nagyon pontatlanok, mert akkor kezdenek temetni, ha a gyülekezet összejön. A katolikusok viszont pontosak /5/

Tör itt most is van, Fősegesden már nincs. Minálunk az embők diktálják az éneket a vérrasztáson, nem úgy mint a katolikusoknál, ott az asszonyok. /2/

A halott bucsuztatása nálunk a templomban volt, a sirra fejfát tettünk. /2/

138/

A reformátusoknál voltak régen girató-asszonyok is, akiknek ígérték 1-1 kendőt, hogy csak jól sirassa meg az urát, meg mondja a szöveget.

Sokkal több adósságot adtak a pap felé, mind a katolikusok. Majdnem tiszteresét. Mikor megszületett a gyerek, régen, még csirkét is kellett vinni a tiszteletes asszonynak. Ma csak pénzt./5/

Egy gyereknek 3körösztapja is vót, a gazdagabbnak 12,14 is, a katol.-nál nem. /2/

Máshol, pl. Böszén - közösen vótak a katolikusok, meg a reformátusok /evangélikusoknak mondták ott/. Nálunk nem. /8/

A katolikusoknál Fsegesden bizony nem folt májusfa, ott a reformátusoknál meg mindig állítottak májusfát. /8/

Nálunk a reformátusoknál nem divat, hogy a karácsonyi morzsát bedobják a tűzbe, mind a Fősegesdiék. /2/

Míg a Fsegesdi katolikusok 1 napos lakodalmat tartottak, addig Asegesden eltartott a lakodalom 3 napig is.

Bár az Asegesdiék jártak kotyolni és korbácsolni, de betlemezni és háromkirály-járók csak a Fsegesd-i gyerekek jártak, illetve az idetartozó puszták kat. lakossága.

Az eltérések nagy számban mutatkoznak az építkezésben/ ref.- régi házak, alig 1-2 új, míg a kat. csupa új házak vannak,/, a szobabelsőben, a jelesnapok szokásokban, böjti ételekben, szentelményeikben,...

Legszembetűnőbb az eltérés a gyerekáldásban.

Az alsósegesdi ref. - egykéztek. Ennek oka a birtok növelése volt, míg Fsegesden a sok gyerek közt osztódott a föld.

"A katolikus régebben jobban gazdálkodott, mind a református.. Ezek fáradhatatlanok voltak, meg szegényebbek is, jobban rá voltak szorulva. Míg a katolikusok maguk, ill. gyerekeikkel művelték kis földjüket, még a gazdagabbja is, addig a reformátusoknál nem volt gyerek, vagy csak 1 volt, azok úgy dolgoztattak. Napszámot, szolgát tartottak."/4/

"Itt a ref.-nál "angyalecsinyálók" vótak, elvetették a gyereket, ha már volt 1" /2/

"Elítélték a reformátusok a sokgyerekes családokat. Az alsósegesdiék azt mondták, hogy azok a menyecskék vették a doktornak az autót, akik gyereket vetettek el. Gunyolták is a többgyerekes kat. családokat: "Jó malacosgöbe lett vóna belülle", "jó házinyul". /5/

A reformátusok száma épp az egykézés miatt rohamosan csökkent. Míg 1880-ban Asegesden 725 fő volt a ref. száma, alakosság 81 %-a, addig az 1920-as évekre 593 főre csökkent /a lakosság 55,5 %-a, a katolikusok száma pedig párhuzamosan növekedett. /1920- Asegesd : 454 fő, a lakosság 42,5 %-a.

138/

Ennek a nagyméretű csökkenésnek az volt a következménye, hogy ma Alsósegesd lakosságának csupán 20-30 %-t teszik ki a reformátusok, a fennmaradó rész katolikus magyar.

A házak fokozatosan elnéptelenednek, a földek műveletlenül maradnak, és a II. vh. még a meglévő munkaerőt is felemészti.

Ekkor /1944-ben/ jönnek a horvátországi katolikus magyar menekültek, egypár család, akik elfoglalják az üresen maradt házakat és megdolgozták a ref. gazdák földjeit- feléből. Az árendás házaikat így lassan kifizették, ill. benősültek a gazdagabb református családokhoz. Elmentek "vőnek".

A vegyes házasságok kb. a felszabadulás után egyre gyakoribbak, a vallási ellentétek is fokozatosan elsimulnak a 2 falu között.

Alsó-és Felsősegesd egyesítése 1950-ben történt meg, addig csak a jegyzőség volt közös, de 2 különálló községként szerepelt.

-Működés Mindenféle "divatkezdőt" először kiközösítettek, lenézték, ha eltért a szokástól, ha ügyesebb volt, akadályozták, hogy feltörjön, és ha valami újszerűt akart, mondták: "Ez már gazdagodási mániában szenved, gazdagodni akar". De azért az újat előbb-utóbb követték.

lásd 153.pont.

ref.-nál kb.45 %
kat.-nál

ref.:70% , Kat.:15-20%/egymás közt
csak, nem ref-al/

1950-ig Asegésd ref.: 40/50%, kat.-nál/70%- csak kat.Asegésd-
gesdével, ill. a pusztáról/
1950/-máig: kb.45-50 %

Mária-telep - csak egymás közt, vagy a Fsegésd-
dékkel, ill. a pusztákról

főleg vallási, de vagyoni elapon is.